

Голові разової спеціалізованої вченої
ради
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
доктору економічних наук, професору
Вікторії ПРОХОРОВІЙ
офіційного опонента,
доктора економічних наук, доцента,
Людмили ГОРБАЧ

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Варвашенка Владислава Андрійовича
на тему «РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЄС
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 29 Міжнародні відносини
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи Варвашенка Владислава Андрійовича «Розвиток «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» є надзвичайно актуальною в умовах багатовимірних викликів, зокрема масштабних руйнувань, зумовлених військовими діями, глобальними кліматичними змінами, залежністю від викопних енергоресурсів, вичерпністю природних ресурсів. Зміна клімату, погіршення стану довкілля, втрата біорізноманіття, виснаження природних ресурсів і зростання екологічних ризиків істотно впливають на соціально-економічний розвиток держав, змінюють логіку механізмів державного регулювання та підходи до довгострокового планування. Саме тому країни ЄС дедалі активніше переходять від традиційної економічної моделі до системи, у якій екологічний чинник інтегрується у фінансову, інвестиційну, промислову й енергетичну політику.

Сучасний етап світового розвитку характеризується глибокими структурними змінами, зумовленими одночасним загостренням екологічних проблем, трансформацією моделей виробництва і споживання, а також

переосмисленням пріоритетів суспільного поступу. За таких умов питання розвитку «зеленої» економіки набуває не лише наукового, а й стратегічного значення, особливо для країн Європейського Союзу, які послідовно формують нову модель економічного зростання на засадах екологічної відповідальності, ресурсоефективності та кліматичної нейтральності.

Варто підкреслити, що актуальність теми підтверджується орієнтацією на імплементацію Цілей сталого розвитку, реалізацією положень Європейського зеленого курсу, який став концептуальною основою сучасної політики ЄС у сфері сталого розвитку. Сутність Європейського зеленого курсу полягає не лише у скороченні викидів парникових газів, а й у комплексному оновленні економіки, модернізації виробничих процесів, розвитку чистих технологій, стимулюванні циркулярних моделей господарювання та формуванні нових підходів до управління природними ресурсами. У цьому контексті розвиток «зеленої» економіки виступає як механізм поєднання економічної ефективності з екологічною безпекою, що є надзвичайно важливим для забезпечення довгострокової стійкості країн ЄС.

Крім того, обрана тема дослідження є частиною науково-дослідницької діяльності Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, що свідчить про її інтегрованість у цілісну систему науково-дослідної діяльності.

Здобувач брав участь у виконанні науково-дослідної теми «Специфіка європейської економічної інтеграції України в умовах асоціації з ЄС та розвитку четвертої промислової революції» (державний реєстраційний номер 0120U103458), у межах якої визначено особливості європейської економічної інтеграції України в умовах індустрії 4.0.

Таким чином, тема дисертації відповідає сучасному науковому дискурсу, пріоритетним завданням сучасної економічної науки та має вагомий теоретичний і практичний значення.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових результатів, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукове дослідження Варвашенка Владислава Андрійовича вирізняється послідовною

логікою викладення матеріалу – від теоретичного осмислення сутності та концепту розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації через аналіз впливу цифрових трансформацій на екологічно орієнтований розвиток до побудови та практичного застосування відповідних моделей і підходів. Перехід між розділами є логічним і послідовним: теоретичні положення поступово набувають прикладного значення, а обґрунтування наукових гіпотез підтверджується результатами проведеного аналізу та моделювання, що відповідає вимогам до наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Обґрунтованість результатів забезпечується широким використанням літературних джерел із досліджуваної проблематики, включаючи нормативно-правові документи, статистичну інформацію, міжнародні стратегічні звіти та наукові праці.

У дисертаційній роботі автор використав сукупність загальнонаукових, філософських та економічних методів дослідження, серед яких: методи наукової абстракції, узагальнення, систематизації й компаративного аналізу; структурно-логічне моделювання; концептуалізація, структурний аналіз та інтеграція міждисциплінарних підходів; індикативний аналіз, нормування показників і інтегральна оцінка; кореляційний і регресійний аналіз, а також факторний і кластерний аналіз; методи прогнозування та сценарного аналізу, когнітивне моделювання. Це дозволило сформувати цілісну теоретико-методичну базу дослідження розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації, обґрунтувати методичний підхід до оцінювання її розвитку, виявити взаємозв'язки між параметрами цифрового середовища та рівнем «зеленого» розвитку, змодельовати стратегічні тенденції та розробити науково-практичні засади формування механізму її розвитку.

Мета дослідження, яка полягає в узагальненні та поглибленні теоретико-методичних основ та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації відповідає темі дослідження, а поставлені дисертантом наукові завдання, логічно її розкривають.

Сформульовані висновки повною мірою відповідають поставленій меті та завданням дослідження, а також можливі напрямки їхнього практичного застосування. Їх вираженість підтверджується результатами апробації на наукових заходах та наявністю довідок про впровадження. Кількість, зміст і обсяг друкованих праць В.А. Варвашенка відповідають вимогам щодо опублікування результатів дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії і дають автору право на публічний захист.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достовірними, обґрунтованими, методично вираженими й відповідають високим вимогам до науково-кваліфікаційних робіт.

Наукова новизна, теоретична та практична значущість одержаних результатів. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в розробленні та теоретичному обґрунтуванні комплексного підходу до аналітико-діагностичного та стратегічного забезпечення процесів розвитку «зеленої» економіки країн ЄС під впливом цифрових технологій.

Вважаємо, що найважливішими результатами роботи, що виносяться на захист, є наступні:

- дістали подальшого розвитку теоретичні аспекти формування структурно-логічної моделі тріади розвитку «зеленої» економіки ЄС в умовах цифровізації. На відміну від існуючих, запропонована модель ґрунтується на комплексній концептуалізації інституційно-технологічно-поведінкової тріади. Це дозволяє оцінити взаємозв'язки між нормативними, цифровими та ринковими чинниками і слугує практичним підґрунтям для розроблення стратегій швидкої та ефективної інтеграції країн ЄС у «зелену» економіку шляхом синергії інституційних стимулів, цифрової інфраструктури та суспільної культури;

- у роботі удосконалено науково-практичні аспекти оптимізації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС. На відміну від існуючих підходів, вона ґрунтується на коригуванні багаторівневої системи управління за результатами комплексного моделювання (факторного, кластерного, регресійного та когнітивного). Це дозволяє диференціювати стратегічні пріоритети та

інструменти залежно від структурних особливостей економіки кожної країни, забезпечуючи їхню гнучкість, збалансованість і досягнення цілей кліматичної нейтральності;

- удосконалено методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС. На відміну від існуючих, він ґрунтується на розрахунку інтегрального індексу, що об'єднує показники сталого розвитку та функціональні складові цієї системи як інституційного феномену. Отримана інтегральна оцінка слугує основою для моделювання стратегічних тенденцій та побудови прогностичних траєкторій розвитку з використанням методів кластерного, факторного, регресійного і сценарного аналізу;

- у роботі вдосконалено теоретико-методичний підхід до моделювання взаємозв'язку між розвитком цифрового середовища та «зеленої» економіки, що ґрунтується на кореляції інтегральних індексів і дозволяє групувати країни ЄС за впливом цифровізації, формуючи основу для оптимізації економічної політики.

Отримані результати мають вагомe прикладне значення, оскільки можуть бути використані для підвищення ефективності формування та реалізації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації, зокрема шляхом удосконалення механізмів інтеграції цифрових технологій у екологічно орієнтовані економічні процеси, адаптації національних економік до сучасних викликів та забезпечення їх конкурентоспроможності в умовах сталого розвитку.

Отже, у дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукового дослідження.

Оцінка структури, змісту та якості оформлення дисертації.

Дослідження, проведене автором, спрямоване на вирішення актуальних проблем еколого-економічної трансформації задля забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності європейського макрорегіону.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок, що включає 28 таблиць, 72 рисунки і 243 джерела у бібліографії.

Зміст дисертації подано у чіткій відповідності до мети, завдань і гіпотези дослідження. Перший розділ дисертації – «Теоретико-методичні аспекти розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» – присвячений осмисленню фундаментальних підходів до формування «зеленої» економіки. У розділі узагальнено теоретичні та науково-філософські засади її розвитку в межах концепції сталого розвитку, а також обґрунтовано тріадний підхід, що поєднує інституційні, технологічні та поведінкові чинники розвитку в умовах цифровізації (стор. 27-89).

Другий розділ дисертації – «Аналітико-діагностичне забезпечення розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» – присвячений формуванню методичного та аналітичного інструментарію оцінювання її розвитку. У розділі здійснено критичний аналіз сучасних наукових і практичних підходів до вимірювання рівня розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, що дозволило виявити їхні переваги та обмеження. Обґрунтовано авторський методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки, який враховує динамічні зміни в умовах цифровізації. Окрему увагу приділено параметризації цифрового середовища як об'єктивної основи для визначення характеру та сили впливу цифрових трансформацій на екологічно орієнтований розвиток економік країн ЄС (стор. 93-172).

Третій розділ дисертації – «Удосконалення науково-практичних основ розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» – присвячений розробленню та обґрунтуванню прикладних інструментів її розвитку. У розділі здійснено моделювання ключових тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС з урахуванням впливу цифровізації, визначено закономірності їх трансформації, а також обґрунтовано напрями оптимізації стратегічної конфігурації економічної політики відповідно до сучасних викликів і цілей сталого розвитку. Окрему увагу приділено забезпеченню комплементарності

механізмів стратегічного розвитку, що сприяє підвищенню ефективності інтеграції цифрових та екологічних пріоритетів (стор.176-256).

Дисертаційна робота написана українською мовою. Робота відзначається належною мовно-стилістичною культурою, акуратністю викладу, методичною послідовністю та коректним використанням статистичних джерел. Усі положення обґрунтовані за допомогою якісного теоретичного аналізу, кількісного емпіричного обрахунку та ілюстровані відповідними таблицями, схемами, рисунками.

Загалом, структура дисертації відповідає сучасним вимогам до академічних досліджень, забезпечує аналітичну глибину викладу й демонструє цілісне бачення досліджуваної проблематики.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Варвашенка Владислава Андрійовича «Розвиток «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 292 – Міжнародні економічні відносини, оформлена відповідно до вимог наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН № 759 від 31.05.2019 р). Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Міжнародні економічні відносини».

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях

Здобувачем оприлюднено результати дисертаційного дослідження в наукових виданнях, що відповідає встановленим вимогам до апробації й публікаційного супроводу здобуття ступеня доктора філософії. За тематикою дисертації Варвашенком Владиславом Андрійовичем опубліковано 18 наукових праць загальним обсягом 10,39 друкованих аркуша, з яких особисто автору належить 10,22 друкованих аркуша.

Зокрема, до складу публікацій входять: 10 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань МОН України категорії «Б»; 8 публікацій апробаційного характеру – у матеріалах конференцій.

Усі основні положення, висновки й наукові пропозиції, що виносяться на захист, є результатом самостійної наукової роботи здобувача. У співавторських публікаціях індивідуальний внесок автора чітко окреслено, а в дисертації використано виключно ті ідеї та матеріали, які є його власним науковим надбанням.

Опубліковані праці свідчать про відповідність дисертації вимогам до кількості та якості публікацій, установлених чинними нормативними документами МОН України, зокрема пунктами 8–9 Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння можна зробити висновок, що дисертаційна робота Варвашенка Владислава Андрійовича є результатом самостійних наукових досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Таким чином, на підставі змістового аналізу, стилю викладення, оформлення джерел і структури публікацій можна стверджувати, що дисертаційна робота В.А. Варвашенка виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності, демонструючи чесність і прозорість у представленні наукових результатів та дотриманні етичних норм у науковій діяльності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження В.А. Варвашенка, варто звернути увагу на окремі дискусійні положення, що потребують подальшого уточнення та додаткового обґрунтування, з огляду на складність і багатовимірність предмету дослідження.

1. У дисертаційній роботі, в межах аналізу парадигмальних засад феномена «зеленої» економіки в контексті концепції сталого розвитку, автором наведено узагальнену характеристику трансформаційних змін у підходах до економічного мислення та управління. Водночас доцільно зауважити, що виклад окремих

положень має дещо декларативний характер, оскільки окреслені переходи не завжди підкріплені конкретними прикладами, що певною мірою обмежує рівень наукової аргументованості представлених положень. Невелике розширення наукової аргументації в цьому напрямі дозволило б підсилити наукову переконливість наведених положень, не змінюючи їх загальної логіки (стор. 42).

2. Під час дослідження тріади розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації, дисертант стверджує, що «посилення кліматичної політики, рух до вуглецевої нейтральності, поширення циркулярних підходів і цифровізація бізнес-процесів зумовлюють появу нової системної архітектури сталого розвитку». Однак такий підхід видається неповним, оскільки поза увагою залишено ключовий фактор – енергетичний компонент. На нашу думку, доцільно було б звернути увагу на вплив енергетичних процесів на розвиток «зеленої» економіки, зокрема зосередити увагу на релевантних зв'язках між «зеленою» економікою та «зеленою» енергетикою (стор. 77-78).

3. Автором здійснюється ґрунтовний порівняльний аналіз країн ЄС на основі системи індикаторів, доцільність яких доводить автор. Більшість аналітичного матеріалу демонструє певні тенденції за період з 2018 по 2024 р., що є інформативним та достатнім для формування аналітичних висновків та визначення певних економічних трендів у межах дослідження (рис. 2.1-2.8).

Водночас, на нашу думку, аналітичний матеріал, який демонструє порівняльну характеристику країн ЄС за індексом енергетичного переходу (ETI), представлений лише за один часовий період (2021 р), що потребує додаткового пояснення, оскільки такий підхід не дозволяє виявити тенденції та закономірності, які формують тренди «зеленої» економіки країн ЄС, що, відповідно, знижує аналітичну цінність наведеного матеріалу (рис. 2.6, стор. 102).

4. Представлена у роботі експрес-діагностика інтегрального індексу розвитку «зеленої» економіки країн ЄС за 2018–2024 рр. свідчить про прагнення автора до узагальнення складних процесів. На нашу думку, доцільно було б подати короткий опис механізму проведення експрес-діагностики, адже її

характерною рисою є поверхневість оцінки, оскільки аналіз здійснюється за обмеженим набором показників і не передбачає глибокого дослідження причинно-наслідкових зв'язків, що часто обумовлює спрощення реальної ситуації та формування лише загального уявлення про стан об'єкта дослідження (рис. 2.32, стор. 150).

5. Під час дослідження впливу цифровізації на рівень розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, автором використовується термін «цифрова «зелена» економіка», що, безумовно, має певну логіку. На нашу думку, доцільно було б уточнити його співвідношення із суміжними термінами, такими як цифрова економіка та «зелена» економіка, а також конкретизувати його змістове наповнення в контексті сучасних наукових підходів, що сприяло б підвищенню чіткості та наукової визначеності використаного термінологічного апарату (стор. 153).

Загалом висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер, жодним чином не знижують наукової цінності, практичної значущості результатів, не впливають на високий науковий рівень та позитивну оцінку дисертаційної роботи і спрямовані на подальше поглиблення наукових результатів.

Загальний висновок про дисертаційну роботу. Вважаємо, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Варвашенка Владислава Андрійовича на тему «Розвиток «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі 29 Міжнародні відносини. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого

Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. зі змінами згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 507 від 03 травня 2024 р та іншого чинного законодавства.

Здобувач Варвашенко Владислав Андрійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

Директор Волинського інституту
імені В'ячеслава Липинського
ПрАТ «ВНЗ «МАУП»»
доктор економічних наук, доцент



Людмила ГОРБАЧ

Підпис директора Волинського інституту
імені В'ячеслава Липинського ПрАТ «ВНЗ «МАУП»»
Людмили ГОРБАЧ засвідчує,
начальник відділу кадрів Волинського інституту
імені В'ячеслава Липинського
ПрАТ «ВНЗ «МАУП»»



Світлана ВОЛОШИНА

«29» квітня 2026 року

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 16:18:30 04.05.2026

Назва файлу з підписом: Відгук.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 4.5 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук.pdf
Розмір файлу без підпису: 4.5 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ГОРБАЧ ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА
П.І.Б.: ГОРБАЧ ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2634112602
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 16:18:30 04.05.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000004728CB01DD227907
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.04.06 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна професору Вікторії ПРОХОРОВІЙ майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного рецензента, доктора економічних наук, професора, професора кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Довгаль Олени Андріївни

на дисертацію **Варвашенко Владислава Андрійовича** на тему «**Розвиток «зеленої економіки» країн ЄС в умовах цифровізації**», на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Вибір теми дослідження зумовлений об'єктивною потребою поглибленого наукового аналізу екологічної складової світової економіки. Актуальність обраної проблематики посилюється необхідністю пошуку ефективних моделей реалізації концепції сталого розвитку, яка набуває статусу домінуючої парадигми, в межах якої формуються нові підходи до організації економічної діяльності, спрямовані на забезпечення довгострокової стійкості соціо-еколого-економічних систем. Одним із таких підходів є «зелена» економіка, яка в науковому дискурсі трактується як механізм, модель або форма реалізації принципів сталого розвитку, що дає змогу інтегрувати ціннісні орієнтири, економічну раціональність, інституційні механізми та практики реалізації в єдину логічно впорядковану модель.

Важливою передумовою вибору теми є перехід Європейського Союзу до «зеленої» економіки, що, будучи зміною моделі розвитку, одночасно стосується енергетики, промисловості, фінансів та ринку праці. Такий перехід викликано тим, що зростаючі кліматичні ризики, деградація екосистем, ресурсні обмеження зменшують можливості відтворення традиційного, індустріально орієнтованого вектору зростання. Паралельно посилюються соціальні виклики, зокрема, трансформація зайнятості, нерівномірність регіонального розвитку, зростання чутливості суспільства до питань якості довкілля та безпеки життя.

У контексті цифрової трансформації глобального економічного середовища та посилення зростання антропогенного навантаження на довкілля набуває особливого значення досвід країн Європейського Союзу, які реалізують системну політику екологічної трансформації економіки, орієнтовану на підвищення ресурсної ефективності, декарбонізацію

виробництва та формування екологічно збалансованих моделей економічного зростання.

Таким чином, тема дослідження є науково значущою і практично орієнтованою. Її вибір обумовлений потребою теоретичного обґрунтування та формування ефективних механізмів розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу в умовах цифровізації, що спрямовані на удосконалення аналітичного інструментарію оцінювання відповідних процесів, визначення впливу цифрового середовища на рівень «зеленого» розвитку та формування стратегічних засад економічної політики, орієнтованої на досягнення цілей сталого розвитку.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

У роботі є довідка №4001-33/1 від 16.01.2026 р., що підтверджує, що дисертаційна робота виконана відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах тем: «Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0120U100907), у межах якої визначено особисто автором цифровізацію як ключовий фактор трансформації зеленої економіки в умовах глобальних викликів, та «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (номер державної реєстрації: 0123U101982), в межах якої проведено інтегральну оцінку впливу цифровізації на розвиток зеленої економіки країн ЄС.

Таким чином, дослідження Владислава Варвшенка не лише узгоджується з науковими планами та стратегічними дослідницькими пріоритетами університету, але й має суттєве прикладне значення для формування сучасної політики інноваційного розвитку, технологічної модернізації, подальшої цифровізації економіки, яка дедалі все більше стає невід'ємною складовою глобальних стратегій сталого розвитку, підтверджуючи тісний взаємозв'язок між упровадженням цифрових технологій та досягненням екологічних і соціальних цілей.

3. Характеристика основних положень роботи.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, відзначаються високим ступенем наукової обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та практичною значущістю. Автор здійснив комплексне дослідження із залученням широкого кола сучасних українських та зарубіжних джерел, що висвітлюють найбільш фундаментальні розробки теоретичних і прикладних питань розвитку «зеленої» економіки, її взаємодії з процесами цифровізації, формування екологічно орієнтованих моделей економічного зростання, трансформації ресурсних потоків та розвитку циркулярної економіки. Ґрунтуючись на результатах аналізу провідних теоретичних концепцій, емпіричних даних та

практик Європейського Союзу як світового лідера розвитку «зеленої» економіки, він сформував виважені наукові висновки, які відповідають сучасному рівню знань у галузі екологічної трансформації економіки та мають безпосередній прикладний характер.

Апробація основних положень у практичних умовах, зокрема під час аналізу ключових політик ЄС (Європейського зеленого курсу, пакета «Fit for 55», Таксономії сталих інвестицій та директиви CSRD), даних міжнародних опитувань, запропонованих інструментів до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, підтверджує їхню релевантність, дієвість і потенціал подальшого практичного використання.

Особливу цінність становлять науково-практичні аспекти оптимізації стратегічної конфігурації економічної політики країн ЄС відповідно до викликів цифровізації та цілей сталого розвитку та розробка консолідованого механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн ЄС. Запропоновані підходи на концептуально-методологічному рівні формуються через інтеграцію парадигм сталого розвитку, екологічної модернізації та інноваційно-орієнтованого зростання, операційним ядром яких є циркулярна модель господарювання, а інституційний, економічний, фінансовий і технологічно-інноваційний аспекти забезпечують її практичну реалізацію.

У роботі також акцентується увага на стратегічній важливості запропонованої аналітичної основи для України, оскільки окреслює напрями її адаптації (від кліматичного врядування й енергетичного планування до розвитку циркулярних практик, інвестиційно-інноваційних механізмів і підтримки людського капіталу) європейського досвіду в умовах євроінтеграції.

Теоретична база дисертації ґрунтується на аналізі праць провідних дослідників сучасної парадигми сталого розвитку та екологічно орієнтованої трансформації економічних систем, а також дослідження ролі цифрових технологій у забезпеченні сталого розвитку та екологічної модернізації економіки. Автор успішно застосовує ці теоретичні засади для розробки моделей і стратегій «зеленої» економіки в країнах Європейського Союзу, а також формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо використання європейського досвіду у процесах цифрової та екологічної трансформації економіки. Важливо, що робота не обмежується оглядом наявних досліджень: у ній запропоновано нові підходи до «зеленої» економіки в країнах Європейського Союзу, формування механізмів реалізації Європейського зеленого курсу, а також дослідження ролі цифровізації у прискоренні екологічної трансформації економік.

Засоби дослідження, які обрав автор, є комплексними і багатограними. У дисертаційній роботі було використано комплексний методичний інструментарій, який поєднав кількісні та якісні підходи. До них відносяться: методи наукової абстракції, узагальнення, систематизації та компаративного аналізу; метод структурно-логічного моделювання; метод концептуалізації, структурного аналізу та інтеграції міждисциплінарних підходів; методи індикативного аналізу, нормування показників, інтегрального оцінювання та

побудови інтегрального індексу; методи кореляційного та регресійного аналізу, синектично-кореляційного моделювання, факторного аналізу; метод кластерного аналізу; методи прогнозного та сценарного аналізу, когнітивного моделювання та економіко-математичного моделювання.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації підтверджуються багатим емпіричним матеріалом. Інформаційною базою дисертаційної роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також аналітичні матеріали та звіти міжнародних організацій й науково-дослідних центрів (Групи Світового банку, ЮНКТАД, МВФ, ФАТФ, Банку міжнародних розрахунків, Базельського комітету з банківського нагляду, Європейської економічної комісії ООН, Європейського парламенту, Європейської Ради, Інституту фінансової стабільності, Федеральної резервної системи США, Глобального інституту McKinsey та ін.), результати наукових досліджень Центру економічних і соціальних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту масової інформації, Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, офіційні матеріали Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Української асоціації фінтеху та інноваційних компаній, Міністерства цифрової трансформації України. Такий широкий спектр джерел дозволяє отримати всебічну і багатогранну картину для формулювання наукових висновків.

Перший розділ дисертації вирізняється ґрунтовним опрацюванням теоретико-методологічних засад дослідження розвитку «зеленої економіки» в умовах цифровізації. У ньому послідовно розкрито сутність та еволюцію феномена «зеленої» економіки у межах концепції сталого розвитку, визначено її місце в системі трансформації сучасних соціально-економічних систем, а також обґрунтовано роль цифровізації як чинника прискорення екологічно орієнтованих економічних перетворень. Узагальнено наукові підходи до трактування «зеленої» економіки та здійснено їх критичний аналіз з позицій відповідності сучасним викликам екологічної трансформації. Досліджено науково-філософські засади розвитку «зеленої» економіки у просторово-динамічному вимірі та сформовано концептуально-методологічну матрицю її еволюції. Обґрунтовано структурно-логічну модель тріади розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу в умовах цифровізації, що відображає взаємозв'язок інституційно-нормативних, технологічно-цифрових та поведінкових чинників її формування та створює методичне підґрунтя для подальшого дослідження тенденцій розвитку «зеленої» економіки. Теоретичні напрацювання розділу формують наукову базу для подальших аналітичних і прикладних досліджень.

Другий розділ має виражений аналітичний характер і присвячений аналітико-діагностичному забезпеченню розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації. В ньому здійснено критичний аналіз сучасного аналітичного інструментарію оцінювання розвитку «зеленої» економіки, досліджено індекси, показники та індикатори, що використовуються для діагностики її стану та динаміки. На основі узагальнення методичних підходів

обґрунтовано авторський методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу, а також здійснено параметризацію цифрового середовища як об'єктивної основи визначення впливу цифровізації на рівень розвитку «зеленої» економіки.

Третій розділ має прикладний характер і містить результати науково-практичних розробок, спрямованих на удосконалення науково-практичних основ розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації. В ньому на основі моделювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу обґрунтовано напрями оптимізації стратегічної конфігурації економічної політики відповідно до викликів цифровізації та цілей сталого розвитку, а також розроблено науково-практичні засади формування механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн ЄС.

Особливе місце займає обґрунтування науково-практичних аспектів оптимізації стратегічної конфігурації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, які базуються на коригуванні багаторівневої системи управлінських орієнтирів і дій, спрямованих на забезпечення довгострокового сталого розвитку, кліматичної нейтральності та підвищення конкурентоспроможності економік країн ЄС відповідно до результатів моделювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки. Зазначений підхід передбачає поетапне поєднання методів факторного, кластерного, регресійного аналізу, прогнозування та когнітивного моделювання, що дозволяє узгодити стратегічні цілі політики відповідно до диференціації стратегічних пріоритетів залежно від структурних характеристик економік окремих країн, а також забезпечити гнучкість і ефективність застосування стратегічного інструментарію.

Даний розділ також включає розробку науково-практичних аспектів формування консолідованого механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу, які ґрунтуються на комплементарній взаємодії вимірів «зеленої» економіки, що формують цілісну багатовимірну систему взаємного підсилення «зелених» структурних зрушень через інструменти цифрових трансформацій. Запропонований підхід розкриває логіку узгодженого функціонування комплементарних механізмів у контексті досягнення стратегічної стійкості «зеленого» переходу та довгострокової конкурентоспроможності Європейського Союзу, забезпечуючи адаптивність стратегічних рішень до цифрових викликів і реалізації довгострокових екологічно орієнтованих цілей розвитку.

Слід відзначити, що дисертація вирізняється високим рівнем методологічної цілісності, прикладною спрямованістю та значним потенціалом практичного використання її результатів у формуванні консолідованого механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу. Отримані наукові положення можуть слугувати методологічною базою для розробки стратегічних напрямів, ефективних механізмів розбудови та врахування розроблених рекомендацій щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Таким чином, характеристика основних положень дисертаційної роботи Варвашенка Владислава Андрійовича на тему «Розвиток «зеленої» економіки»

країн ЄС в умовах цифровізації» свідчить про високий рівень наукової підготовки здобувача та його здатність до системного аналізу розвитку «зеленої» економіки країн ЄС. Робота демонструє вміння інтегрувати теоретичні напрацювання з практично орієнтованими підходами до удосконалення науково-практичних основ розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Отримані результати відзначаються науковою обґрунтованістю, методологічною точністю та мають значний потенціал для практичного застосування: в органах державної влади та місцевого самоврядування; у системі вищої освіти та підготовки кадрів; у діяльності підприємств і бізнес-структур. Положення, винесені на захист, належно аргументовані, підтверджені емпіричними даними та посиланнями на авторитетні джерела, що засвідчує оригінальність і новизну дослідження. Загалом дисертація має значну наукову новизну, високу практичну цінність і відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових робіт відповідного рівня.

4. Найважливіші наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертація відзначається значною науковою новизною.

Метою роботи стало узагальнення та поглиблення теоретико-методичних основ та науково-практичних рекомендацій щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації. У відповідності до зазначеної мети дослідження в дисертаційній роботі поставлені й вирішені такі завдання: поглиблено парадигмальну основу феномена «зеленої» економіки в концепції сталого розвитку та науково-філософське підґрунтя розвитку «зеленої» економіки в просторово-динамічному вимірі; обґрунтовано теоретичні засади формування структурно-логічної моделі інституційно-технологічно-поведінкової тріади розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації; проведено критичний аналіз сучасного аналітичного інструментарію оцінки розвитку «зеленої» економіки країн ЄС та розроблено методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації; розроблено теоретико-методичний підхід до моделювання конфігурації релевантних взаємозв'язків між параметрами цифрового середовища та рівнем розвитку «зеленої» економіки країн ЄС для визначення домінуючого впливу цифровізації на її розвиток; обґрунтовано науково-практичні засади оптимізації стратегічної конфігурації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС на основі моделювання її тенденцій в умовах цифровізації; обґрунтовано науково-практичні засади формування комплементарного механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Першим науковим результатом є подальший розвиток теоретико-методологічного обґрунтування парадигмальної основи феномена «зеленої» економіки як складної просторово-динамічної системи в межах концепції сталого розвитку. Цінність результату полягає у формуванні універсальної парадигмальної основи, що містить мультидисциплінарне осмислення викликів «зеленої» трансформації шляхом систематизації та узагальнення

філософських, економічних та інституційних підходів, виявлення ключових парадигмальних вимірів і методологічних принципів, формування багаторівневої парадигмально-архітектонічної моделі; формування концептуально-методологічної матриці еволюції «зеленої» економіки в часовому та просторовому вимірах, що забезпечує узгодження парадигмального, інституційного та операційного рівнів економічного розвитку соціально- економічних систем та формує міждисциплінарну конструкцію, що спирається на системний аналіз, інституціоналізм і теорії складних адаптивних систем, у межах яких екологічні та соціальні обмеження розглядаються не як зовнішні фактори, а як внутрішні детермінанти економічного розвитку. У практичному аспекті створюється підґрунтя для удосконалення стратегій розвитку «зеленої» економіки в межах концепції сталого розвитку.

Другим науковим результатом є подальший розвиток теоретичних аспектів розроблення структурно-логічної моделі тріади розвитку «зеленої» економіки країн Європейського Союзу в умовах цифровізації. Наукова цінність результату полягає у поєднанні концептуального, структурно-логічного, порівняльного та аналітичного підходів з метою концептуалізації домінантного явища дослідження – інституційно-технологічно-поведінкової тріади. Практичне застосування полягає у підвищенні ефективності державної політики на основі розробки стратегій глибокої взаємодії інституційних стимулів, цифрової інфраструктури та поведінкової культури суспільства.

Автором розроблено науково-практичні аспекти оптимізації стратегічної конфігурації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС відповідно до результатів моделювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки на основі поетапного поєднання факторного, кластерного, регресійного аналізу, прогнозного та когнітивного моделювання. Практична цінність полягає у тому, що запропонований підхід може використовуватися державними органами для узгодження стратегічних цілей політики відповідно до диференціації стратегічних пріоритетів залежно від структурних характеристик економік кожної із країн.

Також в дисертації розроблено консолідований механізм стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, що базується на основі теоретико-методологічного обґрунтування комплементарної взаємодії вимірів «зеленої» економіки, які формують цілісну багатовимірну систему взаємного підсилення «зелених» структурних зрушень через інструменти цифрових трансформацій. Наукова цінність якого полягає у розкритті логіки узгодженого функціонування комплементарних механізмів в контексті досягнення стратегічної стійкості «зеленого» переходу та довгострокової конкурентоспроможності ЄС, а практична цінність – у забезпеченні адаптивності стратегічних рішень до цифрових викликів та довгострокових стратегічно виважених екологічних цілей.

Наступним науковим результатом є удосконалення методичного підходу до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, який базується на системній консолідації сукупності показників, індексів, критеріїв,

індикаторів для діагностики стану «зеленої» економіки шляхом систематизації загальнометодологічних показників концепції сталого розвитку, інтегральній оцінці рівня розвитку «зеленої» економіки. Стратегічним результатом застосування його є аналіз та оцінка інтегрального індексу розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, що є основою для моделювання стратегічних тенденцій та побудови діагностично-прогностичних траєкторій розвитку «зеленої» економіки.

Також особливої уваги заслуговує удосконалений автором теоретико-методичний підхід щодо моделювання конфігурації статистично значущих релевантних взаємозв'язків впливу тенденцій формування цифрового середовища на рівень розвитку «зеленої» економіки. Він може слугувати основою оптимізації та коригування побудови стратегічної конфігурації економічної політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Апробація наукових результатів у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях, публікацій у фахових наукових виданнях та наукових журналах підтверджує їх достовірність і практичну значущість. Ці публікації свідчать про високий рівень наукової доброчесності, оскільки вони були ретельно оцінені українською та міжнародною науковою спільнотою.

Результати дисертації мають значний практичний потенціал для реалізації в стратегіях розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Дисертація Варвашенка Владислава Андрійовича демонструє високий рівень наукової та практичної обґрунтованості. Ретельне використання теоретичних підходів, методів дослідження, а також емпіричних даних робить її результати достовірними, актуальними та новаторськими.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Владислава Варвашенка є обґрунтованими та відзначаються високим рівнем достовірності й новизни, що досягається завдяки ґрунтовній методологічній базі дослідження. Для отримання нових наукових результатів здобувач професійно та досить оригінально застосував широкий спектр сучасних загальнонаукових і спеціальних методів. Використання широкої бази наукових джерел, що включає наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, статистичні дані та аналітичні звіти, забезпечує всебічне висвітлення проблематики дослідження та підтверджує наукову достовірність і обґрунтованість отриманих результатів. Усі наукові положення дисертації логічно пов'язані з метою та завданнями дослідження і підтвержені доказовим матеріалом. Структура роботи, що включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки, вибудована послідовно та системно, що свідчить про внутрішню цілісність і повноту розкриття теми.

Новизна дослідження відображена у сформульованих автором на захист результатах із чітким позначенням положень, які удосконалено або набули

подальшого розвитку. Достовірність результатів забезпечується високим рівнем апробації результатів роботи серед наукової спільноти: Основні положення і результати дослідження викладені автором у 18 працях загальним обсягом 10,39 ум.-друк. арк., у тому числі у 10-ти статтях у наукових фахових виданнях України. Загальний обсяг опублікованого матеріалу, що належить особисто дисертанту, становить 10,22 ум.-друк. арк.

Основні ідеї, теоретичні положення та висновки роботи були представлено на наукових конференціях, де відбувалося обговорення проміжних результатів дослідження. Рекомендації, отримані в ході роботи, знайшли практичне застосування, що підтверджується відповідними актами, що додатково свідчить про надійність та життєздатність запропонованих рішень. Таким чином, рівень обґрунтованості, достовірності та новизни наукових положень дисертації повністю відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт здобувачів ступеня доктора філософії.

Загалом, наукова робота Варвашенка В.А. заслуговує високої оцінки за її теоретичну новизну, методологічну глибину та практичну значущість, а також має величезний потенціал для подальшого розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

6. Практична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що розроблені автором теоретичні положення, методичні підходи та прикладні рекомендації доведені до рівня конкретних інструментів і механізмів активізації розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, а також можуть слугувати методологічною базою для розробки стратегічних напрямів, ефективних механізмів розбудови та врахування розроблених рекомендацій щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Запропонований інструментарій (науково-практичні аспекти оптимізації стратегічної конфігурації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, розробка консолідованого механізму стратегічного розвитку та методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, а також моделювання конфігурації статистично значущих релевантних взаємозв'язків впливу тенденцій формування цифрового середовища на рівень розвитку «зеленої» економіки) формує практичну основу для вдосконалення управління подальшим розвитком «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Запропоновані науково-практичні положення використовуються в роботі ПП «Екіпаж» (довідка № 01-11/21 від 24.11.2025 р.). Теоретичні положення, методичні розробки, узагальнення і висновки, що містяться в дисертаційній роботі, використовуються у навчальному процесі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на кафедрі міжнародних економічних відносин та логістики при викладанні дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Економіка України в умовах трансформації» для студентів спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини»

спеціалізації С1.02 «Міжнародні економічні відносини» (довідка №0201/130 від 15.01.2026 р.).

Апробація та практичне тестування рекомендацій у діяльності наукових, освітніх і бізнес-структур підтверджують високий рівень прикладної цінності та реальну придатність отриманих результатів для подальшого розвитку «зеленої» економіки країн ЄС.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Структура та оформлення дисертації повністю відповідають чинним вимогам, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи високий рівень теоретичної обґрунтованості та прикладного значення отриманих автором наукових результатів доцільно відзначити також окремі положення дисертаційного дослідження, що можуть бути предметом наукової дискусії або уточнення в подальших дослідженнях.

1. У першому розділі автор логічно обґрунтовує сутність «зеленої» економіки як інтегративної форми реалізації парадигми сталого розвитку, що поєднує економічні, екологічні та соціальні цілі в єдину архітектуру розвитку (стор. 40). При цьому, відкритим залишається питання щодо співвідношення понять «зеленої» економіки та циркулярної економіки як складової концепції сталого розвитку, переваги, принципи та особливості впровадження якої ґрунтовно розкриваються на стор. 43-52. На наш погляд, співвідношення між цими поняттями потребує глибшого емпіричного обґрунтування, що створює потенціал для розширення теоретичної рамки дослідження.

2. На стор. 52 автор систематизує позитивні ефекти від переходу до моделі циркулярної економіки за екологічним, економічним та соціальним напрямками, завершуючи цю систематизацію дискусійним, на наш погляд, твердженням, що «до складу наслідків входять і негативні екстерналії....які переважно ... є наслідками у менш розвинених економіках». При цьому, у попередньому аналізі (стор. 44, 46) автором на основі статистичних даних за останні декілька років зазначається, що «циркулярна економіка не приносить результатів.....темпи глобальної циркулярності падають... а цілі, що ставляться, ще не перетворено на дії на місцях». На наш погляд тут є певна суперечність: негативні ефекти стають бар'єрами при переході до моделі циркулярної економіки на глобальному рівні, а не тільки у менш розвинених економіках. У роботі доцільно було б більше приділити уваги розкриттю негативних ефектів, ризиків та викликів на шляху розвитку циркулярної економіки, якими здебільшого і пояснюється уповільнення темпів її розвитку на глобальному рівні.

3. Дискусійним є також питання методичної прозорості вибору дев'яти ключових концептів, які відображають взаємопов'язані фактори розвитку «зеленої» економіки при побудові когнітивних карт трьох кластерів «зеленого» та цифрового розвитку країн ЄС (стор. 202-203). Оскільки на цій основі зроблено висновки щодо складної домінуючої системи причинно-

наслідкових зв'язків між ключовими факторами, інструментами та результатами розвитку «зеленої» економіки, що дозволяє комплексно оцінити вплив окремих компонентів на досягнення стратегічної мети - забезпечення стійкого розвитку «зеленої» економіки в умовах цифровізації, доцільним було б більш розгорнуто представити логіку формування саме цих дев'яти ключових концептів, які формують єдину динамічну систему зі значною кількістю зворотних зв'язків, що зумовлює як можливість прискорення «зеленого» розвитку, так і ризики його уповільнення за відсутності узгоджених управлінських рішень.

4. Запропонована уніфікована основа механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації (стор. 228) є змістовною і логічно структурованою. Концептуально цей підхід є цікавим і має виразний прикладний потенціал, однак доцільно було б доповнити його системою можливих ризиків і загроз, що є невід'ємним елементом розвитку «зеленої» економіки в умовах цифровізації як за окремими функціональними підсистемами, так і за механізмами реалізації. Таке деталізоване опрацювання посилило б аргументацію щодо внутрішньої логіки формування інноваційної моделі сталого розвитку на основі сучасних цифрових технологій. Крім того, дослідження б отримало більшу прикладну цінність, якби автор поширив цю авторську аналітичну основу й на Україну, окресливши специфічні напрями адаптації (від кліматичного врядування й енергетичного планування до розвитку циркулярних практик, інвестиційно-інноваційних механізмів і підтримки людського капіталу) європейського досвіду для післявоєнної відбудови економіки в процесі євроінтеграції.

Загалом зазначені зауваження не знижують загального рівня виконання дисертації й не ставлять під сумнів наукову добросовісність та цінність отриманих результатів. Вони відкривають перспективні напрями для подальших досліджень здобувача.

Загальний висновок

Дисертаційна робота є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому здобуто нові науково обґрунтовані теоретико-методичні положення та сформовано науково-практичні рекомендації щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації. Робота вирізняється цілісністю структури, внутрішньою логікою викладу та високим рівнем опрацювання поставлених завдань. Обрана тема дисертаційного дослідження розкрита повною мірою, поставлену мету досягнуто, усі завдання виконано в повному обсязі.

Основні наукові результати обґрунтовано належним чином та оприлюднено у достатній кількості у фахових наукових виданнях. Дисертацію виконано на високому теоретико-методологічному та прикладному рівні.

З урахуванням викладеного слід констатувати, що дисертаційна робота Варвашенка Владислава Андрійовича на тему «Розвиток «зеленої економіки» країн ЄС в умовах цифровізації», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а автор роботи – Варвашенко Владислав Андрійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних
економічних відносин та логістики
ННІ «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Олена ДОВГАЛЬ

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:20:29 06.05.2026

Назва файлу з підписом: Скан_відгук_Довгаль.PDF.asice

Розмір файлу з підписом: 10.6 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Скан_відгук_Довгаль.PDF

Розмір файлу без підпису: 11.6 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Довгаль Олена Андріївна

П.І.Б.: Довгаль Олена Андріївна

Країна: Україна

РНОКПП: 2159901561

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 11:20:17 06.05.2026

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 514B5C86A1E5DA1104000000D599D6009A21AC05

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.04.06 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету іменні В.Н. Каразіна
доктору економічних наук, професору
Вікторії ПРОХОРОВІЙ

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
АРЕФ'ЄВОЇ Олени Володимирівни
на дисертаційну роботу
Варвашенка Владислава Андрійовича
на тему «РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЄС
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 29 Міжнародні відносини
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини**

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі вектори глобальних трансформацій формуються під впливом синергії екологічних, технологічних та соціально-економічних чинників, що вимагає переосмислення традиційних моделей господарювання. З огляду на це, вивчення процесів розбудови «зеленої» економіки Європейського Союзу на тлі цифровізації набуває виняткової значущості, адже саме інтеграція кліматичних цілей та цифрових інновацій виступає фундаментальним драйвером модернізації економічної системи ЄС.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що цифровізація вже перестала бути лише технічним інструментом підвищення ефективності окремих галузей і перетворилася на системний чинник економічної трансформації. Використання цифрових платформ, штучного інтелекту, аналітики великих даних, інтернету речей, автоматизованих систем моніторингу та smart-рішень відкриває нові можливості для оптимізації використання ресурсів, зниження енерговитрат, підвищення екологічної прозорості виробництва, контролю викидів і вдосконалення управління екологічними ризиками. Саме тому дослідження «зеленої» економіки сьогодні неможливе без урахування цифрового виміру її розвитку.

Для країн Європейського Союзу ця проблематика є особливо значущою, оскільки ЄС одночасно реалізує політику екологічного переходу та цифрової трансформації. У сучасних умовах цифрові технології стають не допоміжним, а структурним елементом формування нової економічної моделі, зорієнтованої на екологічну стійкість і високий рівень інноваційності. Цифрові інструменти дають змогу підвищити якість управлінських рішень, забезпечити більш точне прогнозування, удосконалити механізми екологічного регулювання та стимулювати розвиток нових секторів економіки, пов'язаних із «зеленими» інноваціями.

Крім того, цифровізація створює підґрунтя для формування принципово нових моделей взаємодії між державою, бізнесом і суспільством у сфері екологічної політики. Завдяки цифровим рішенням посилюється доступ до інформації, підвищується рівень підзвітності екологічно значущих рішень, розширюються можливості для участі громадськості в оцінці та контролі процесів «зеленого» переходу. Унаслідок цього розвиток «зеленої» економіки в умовах цифровізації слід розглядати не лише як технологічний процес, а і як складне соціально-економічне явище, що змінює механізми регулювання, інвестування та стратегічного планування.

У цьому контексті дисертаційне дослідження Варвашенка Владислава Андрійовича є своєчасним, актуальним і науково значущим. Воно зосереджене на вирішенні комплексної задачі - формуванні структурно-логічної моделі та оптимізації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС на основі інституційно-технологічно-поведінкової тріади, що є ключовим чинником ефективної еколого-економічної трансформації та адаптації європейського простору до викликів цифрової епохи.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження та публікаціями Варвашенка В. А., у яких висвітлено основні положення наукової новизни дисертаційної роботи, дає підстави визначити високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій та їх достовірність.

У дисертаційній роботі послідовно розглянуто комплекс питань, які, в межах визначеного предмета дослідження, дозволяють забезпечити досягнення поставленої мети та реалізацію сформульованих завдань.

У науковому дослідженні Варвашенка В. А чітко визначено завдання, сформульовано ключові наукові положення та розкрито їх зміст відповідно до теми дисертації. Запропоновані теоретичні засади, методичні підходи й практичні рекомендації є логічно обґрунтованими, внутрішньо узгодженими та релевантними предмету дослідження. Робота базується на всебічному аналізі сучасної наукової літератури, у тому числі праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також на використанні широкого спектра загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що підвищує її наукову глибину та достовірність результатів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Детальний аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій автора свідчить про досягнення визначеної мети дослідження і вирішення поставлених наукових завдань, що, у свою чергу, дало змогу сформулювати та обґрунтувати науково-методичні підходи та практичні рекомендації щодо стратегічного й аналітико-діагностичного забезпечення розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у наступному:

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, який відрізняється системною консолідацією індикаторів сталого розвитку в єдиний інтегральний індекс. Розрахунок цього індексу забезпечує комплексну діагностику системи та формує базу для побудови прогностичних траєкторій її розвитку із застосуванням методів кластерного, факторного, регресійного та сценарного аналізу;
- набув подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до моделювання впливу цифрового середовища на розвиток «зеленої» економіки. На відміну від існуючих, він базується на встановленні синектично-кореляційного зв'язку між

відповідними інтегральними індексами. Це дозволяє згрупувати країни ЄС за характером домінуючого впливу цифровізації та слугує аналітичною базою для оптимізації їхньої економічної політики;

дістало подальшого розвитку:

-теоретико-методологічне обґрунтування парадигмальної основи феномена «зеленої» економіки як складної просторово-динамічної системи в межах концепції сталого розвитку, яке, на відміну від існуючих, розвинено через мультидисциплінарне осмислення викликів «зеленої» трансформації шляхом систематизації та узагальнення філософських, економічних та інституційних підходів, виявлення ключових парадигмальних вимірів і методологічних принципів, формування багаторівневої парадигмально-архітектонічна моделі; сформовано концептуально-методологічну матрицю еволюції «зеленої» економіки в часовому та просторовому вимірах, що узгоджує парадигмальний, інституційний і операційний рівні розвитку та розглядає екологічні й соціальні обмеження як внутрішні детермінанти економічних систем;

- удосконалено науково-практичні аспекти оптимізації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС. Відмінність підходу полягає у коригуванні багаторівневої системи управління на основі комплексного моделювання (факторного, кластерного, регресійного та когнітивного). Це дозволяє адаптувати стратегічні цілі та інструменти до структурних особливостей кожної країни, забезпечуючи гнучкість і ефективність досягнення кліматичної нейтральності та конкурентоспроможності;

- науково-практичні аспекти розроблення консолідованого механізму стратегічного розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, які, на відміну від існуючих, базуються на основі теоретико-методологічного обґрунтування комплементарної взаємодії вимірів «зеленої» економіки, які формують цілісну багатовимірну систему взаємного підсилення «зелених» структурних зрушень через інструменти цифрових трансформацій, а також розкриття логіки узгодженого функціонування комплементарних механізмів в контексті досягнення стратегічної стійкості «зеленого» переходу та довгострокової

конкурентоспроможності ЄС. Забезпечує адаптивність стратегічних рішень до цифрових викликів та довгострокових стратегічно виважених екологічних цілей.

Отримані результати мають вагоме прикладне значення, поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукового дослідження.

Оцінка змісту та завершеності, дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота здобувача Варвашенка В. А. на тему «Розвиток «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» повністю відповідає Стандарту вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем із спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» та тематиці досліджень випускової кафедри. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Міжнародні економічні відносини». Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадиння можна зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності. У дисертації та наукових працях, які відображають її результати, відсутній академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації, що підтверджено відповідною довідкою.

Структура і зміст дисертаційної роботи, мова та стиль викладення результатів. Структура дисертації Варвашенка Владислава Андрійовича логічно вибудована та відповідає меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Робота складається з трьох змістовно насичених розділів, у яких послідовно розкриваються теоретико-методичні засади, аналітико-діагностичне обґрунтування та науково-практичні рекомендації щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

У дисертаційній роботі автором застосовано комплекс загальнонаукових, філософських та економічних методів дослідження, зокрема: методи наукової абстракції, узагальнення, систематизації та компаративного аналізу; метод структурно-логічного моделювання; метод концептуалізації, структурного аналізу та інтеграції міждисциплінарних підходів; методи індикативного аналізу,

нормування показників, інтегральної оцінки; методи кореляційного та регресійного аналізу, факторного та кластерного аналізу; методи прогнозного та сценарного аналізу, когнітивного моделювання, що забезпечило формування цілісної теоретико-методичної основи дослідження розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації, обґрунтування методичного підходу до оцінки її розвитку, виявлення взаємозв'язків між параметрами цифрового середовища та рівнем «зеленого» розвитку, моделювання стратегічних тенденцій і розробки науково-практичних засад формування механізму її розвитку. Дисертація логічно структурована та складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 386 сторінок. Архітектоніка роботи повністю підпорядкована меті та завданням дослідження.

У першому розділі – «Теоретико-методичні аспекти розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» (с. 27-92) – здійснено ґрунтовне осмислення фундаментальних підходів до формування «зеленої» економіки. Автором узагальнено науково-філософські та парадигмальні засади її розвитку в просторово-динамічному вимірі концепції сталого розвитку. Крім того, обґрунтовано концептуальний тріадний підхід, який органічно поєднує інституційні, технологічні та поведінкові чинники еколого-економічних трансформацій в умовах цифровізації.

Другий розділ дисертації – «Аналітико-діагностичне забезпечення розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» (с. 93-175) присвячений формуванню методичного та аналітичного інструментарію оцінювання. Здійснено критичний аналіз сучасних наукових і практичних підходів до вимірювання рівня розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, що дозволило виявити їхні переваги та обмеження. На цій основі запропоновано авторський методичний підхід до оцінювання тенденцій екологічно орієнтованого розвитку з огляду на динамічні зміни. Окрему увагу приділено параметризації цифрового середовища як об'єктивної основи для визначення характеру та домінуючого впливу цифрових трансформацій на економіку країн ЄС.

Третій розділ – «Удосконалення науково-практичних основ розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» (с. 176-256) має яскраво виражений прикладний характер. У розділі здійснено моделювання ключових тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС з урахуванням впливу цифровізації та визначено закономірності їхньої трансформації. Автором обґрунтовано науково-практичні аспекти оптимізації стратегічної конфігурації економічної політики відповідно до сучасних цифрових викликів та цілей сталого розвитку. Завершується розділ доведенням комплементарності механізмів стратегічного розвитку, що сприяє підвищенню ефективності інтеграції цифрових та екологічних пріоритетів.

Загалом, структура та змістове наповнення дисертації відповідають сучасним вимогам до академічних досліджень, забезпечують високу аналітичну глибину викладу матеріалу й демонструють цілісне авторське бачення досліджуваної проблематики. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Основні наукові результати дисертаційного дослідження повною мірою висвітлено у 18 наукових працях здобувача. З них 10 статей опубліковано у фахових наукових виданнях України, а матеріали та висновки роботи пройшли успішну апробацію на 8 науково-практичних конференціях. Усі основні положення, висновки й наукові пропозиції, що виносяться на захист, є результатом самостійної наукової роботи здобувача. У співавторських публікаціях індивідуальний внесок автора чітко окреслено, а в дисертації використано виключно ті ідеї та матеріали, які є його власним науковим надбанням.

Таким чином, наукові результати, що подані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Зауваження та рекомендації до дисертаційної роботи. Попри те, що дисертаційне дослідження Варвашенка В. А. виконане на досить високому рівні, все ж є кілька зауважень та дискусійних положень, які полягають у наступному.

1. В параграфі 1.1 автор виокремлює позитивні ефекти від переходу до моделі циркулярної економіки, а саме: економічні та соціальні ефекти. На нашу думку, доцільно було б пояснити, як саме ці позитивні ефекти дозволяють нівелювати загрози і ризики у просторі і часі країн або територій, що надало б можливість вчасно їх прогнозувати та розробляти заходи для зниження їхнього негативного впливу (рис. 1.5, стор. 52).

2. За результатами проведених досліджень автором запропонована структурно-логічна модель тріади розвитку «зеленої» економіки європейських країн в умовах цифровізації, яка враховує стимули та механізми реалізації екологічних цілей. На наш погляд було б доцільно уточнити, яким чином буде формуватися зниження екологічного навантаження, як буде розвиватися еко-брендингу та як буде забезпечено зниження екологічного навантаження (рис. 1.7, стор. 79).

3. Проведений автором критичний аналіз сучасного аналітичного інструментарію оцінки розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, в межах якого визначено обмежуючі чинники його використання (табл. 2.1) та сформовано інтегральний індекс на основі систематизації складових розвитку «зеленої» економіки (рис. 2.9). Проте, автор не уточнює, які саме принципи та підходи були покладено в агрегацію при їх побудові і як доцільно його використовувати на практиці.

4. Автор в дисертації в рамках моделювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки в умовах цифровізації визначає поступове посилення ролі цифрових умов як каталізатора всіх трансформаційних процесів для формування управлінських рішень щодо розвитку диференційованих кластерів країн ЄС за профілями складових розвитку «зеленої» економіки, але, на нашу думку, доцільно було б більш детально подати матеріал стосовно цифрових продуктів та цифрових платформ, які є найбільш популярними в країнах ЄС (стор. 176).

5. Автор в рамках дослідження подає матеріал стосовно опису комплементарних механізмів у країнах Європейського Союзу, а саме: Німеччини, Франції, Швеції, Нідерландів та Іспанії. Додаткового пояснення, на нашу думку,

потребує саме обрана сукупність країн, тому що означена сукупність певною мірою звужує практичну площину застосування комплементарних механізмів (табл. 3.7, стор. 233).

Загальний висновок до дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Варвашенка Владислава Андрійовича на тему «Розвиток «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації», що подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини є завершеним, самостійним, науково обґрунтованим дослідженням, в якому розв'язано наукове завдання з обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки методологічної бази, яку можна використати для розробки стратегічних напрямів та рекомендацій щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Дисертація містить наукову новизну та практичну цінність. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Варвашенко Владислав Андрійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 29 Міжнародні економічні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

Професор кафедри фінансових технологій та бізнесу,
доктор економічних наук, професор,
Державний університет
«Київський авіаційний інститут»

Олена АРЕФ'ЄВА



Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:18:48 11.05.2026

Назва файлу з підписом: Відгук_опонента_Ареф'єва ОВ.p7s
Розмір файлу з підписом: 3.1 КБ

Назва файлу без підпису: Відгук_опонента_Ареф'єва ОВ.PDF
Розмір файлу без підпису: 6.6 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: АРЕФ'ЄВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА
П.І.Б.: АРЕФ'ЄВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2220718881
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача): 14:50:50
05.05.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000081F2A01B13D5606
Тип носія особистого ключа: Незахищений
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в окремих файлах (CADES detached)
Формат підпису: Базовий (CADES-BES)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.02.19 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
доктору економічних наук, професору
Вікторії ПРОХОРОВІЙ
рецензента, кандидата економічних наук,
доцента
Андрія ПОЛІВАНЦЕВА

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу
Варвашенка Владислава Андрійовича
на тему «РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЄС
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ»,
*представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 29 Міжнародні відносини
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини*

1. Актуальність теми дисертації. На сучасному етапі світового розвитку економічне зростання дедалі тісніше пов'язується з інноваційністю, технологічною модернізацією та здатністю держав формувати конкурентні переваги в умовах глобальної трансформації ринків. Саме тому тема розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації є надзвичайно актуальною, адже вона відображає один із провідних напрямів оновлення європейської моделі розвитку, у межах якої екологічні цілі дедалі більше поєднуються з інвестиційною активністю, інноваційною політикою та структурною перебудовою економіки.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах конкурентоспроможність країн визначається не лише обсягами виробництва чи наявністю традиційних ресурсів, а насамперед спроможністю впроваджувати нові технології, залучати інвестиції, формувати інноваційні екосистеми та швидко адаптуватися до змін глобального середовища. Для країн Європейського Союзу розвиток «зеленої» економіки став важливим інструментом не просто екологічної адаптації, а й посилення власних позицій у світовій економіці. Впровадження екологічних стандартів, підтримка чистих технологій, розвиток «зеленого» фінансування та модернізація промисловості створюють передумови для формування нових ринків, оновлення виробничої бази та підвищення якості економічного зростання.

Особливого значення ця тема набуває в умовах інтеграції зелених і цифрових трансформацій. Цифровізація істотно розширює можливості для модернізації підприємств, оптимізації бізнес-процесів, підвищення точності управлінських

рішень і розвитку інноваційних моделей господарювання. У свою чергу «зелений» курс задає стратегічний вектор оновлення економіки, вимагаючи від держав і бізнесу переходу до більш екологічно безпечних та ресурсоефективних практик. Поєднання цих двох векторів створює нову логіку розвитку, за якої екологічна відповідальність перестає бути обмеженням і перетворюється на фактор інвестиційної привабливості, технологічного прогресу та міжнародної конкурентоспроможності.

Отже, дослідження розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації є своєчасним і науково значущим, оскільки дозволяє обґрунтувати роль інновацій, інвестицій і модернізації у формуванні нової конкурентної моделі європейської економіки.

2. Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Дисертаційне дослідження відзначається високим рівнем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що забезпечується поєднанням теоретичних і інструментально-емпіричних підходів та застосування сучасних методичних підходів.

Результати наукової новизни, висновки та науково-практичні рекомендації, винесені на захист, підтверджують унікальність, новизну, теоретичну, методичну й практичну значимість внеску Варвашенка В. А. у вирішення наукового завдання щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

дістали подальшого розвитку:

- науково-практичні аспекти оптимізації політики розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на коригуванні багаторівневої системи управління за результатами поетапного комплексного моделювання (факторного, кластерного, регресійного та когнітивного). Це дозволяє узгодити стратегічні цілі та інструменти зі структурними особливостями кожної країни, забезпечуючи гнучкість, збалансованість і ефективність досягнення кліматичної нейтральності;

- науково-практичні аспекти розроблення консолідованого механізму розвитку «зеленої» економіки ЄС, який вирізняється обґрунтуванням комплементарної взаємодії її вимірів. Такий підхід формує цілісну систему взаємного підсилення «зелених» структурних зрушень через інструменти цифровізації, забезпечуючи стратегічну стійкість екологічного переходу, довгострокову конкурентоспроможність та адаптивність управлінських рішень до цифрових викликів;

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС, який відрізняється системною консолідацією показників сталого розвитку за функціональними складовими цього інституційного феномену.

Розрахунок на цій основі інтегрального індексу дозволяє здійснювати комплексну діагностику та будувати прогностичні траєкторії екологічного розвитку із застосуванням методів кластерного, факторного, регресійного та сценарного аналізу;

- теоретико-методичний підхід до моделювання впливу цифрового середовища на рівень розвитку «зеленої» економіки, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на встановленні синектично-кореляційного зв'язку між відповідними інтегральними індексами. Це дозволяє згрупувати країни ЄС за характером домінуючого впливу цифровізації та формує аналітичну базу для оптимізації стратегічної економічної політики сталого розвитку.

Дисертаційне дослідження зосереджене на розв'язанні надзвичайно актуального науково-практичного завдання: комплексному забезпеченні розвитку «зеленої» економіки ЄС в умовах інтенсивної цифровізації. Фундаментом роботи є обґрунтування концептуальної інституційно-технологічно-поведінкової тріади, що дозволяє органічно поєднати парадигмальні засади сталого розвитку з новітніми технологічними трендами. В роботі сформовано потужний аналітико-діагностичний інструментарій, що базується на консолідації показників у єдині інтегральні індекси та виявленні синектично-кореляційного зв'язку між параметрами цифровізації і станом «зеленої» економіки. Завдяки імплементації методів кластерного, факторного, регресійного та когнітивного моделювання автору вдалося ідентифікувати специфіку впливу цифрових трансформацій на різні групи країн ЄС. Це стало основою для розроблення дієвих науково-практичних рекомендацій щодо оптимізації економічної політики, де запропонований комплементарний механізм забезпечує синергію інструментів діджиталізації та екологічних пріоритетів, гарантуючи адаптивність управлінських рішень і довгострокову конкурентоспроможність країн ЄС на шляху до кліматичної нейтральності.

Отже, враховуючи вищезазначене, у дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукового дослідження.

3. Основні результати роботи, новизна наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Результати наукової новизни, висновки та науково-практичні рекомендації, винесені на захист, підтверджують унікальність, новизну, теоретичну, методичну й практичну значимість внеску Варвашенка В. А. у вирішення наукового завдання щодо розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Варвашенка Владислава Андрійовича є результатом самостійних наукових

досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

4. Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота є логічно обґрунтованою - від концептуалізації теоретичних засад розвитку «зеленої» економіки ЄС до побудови багатовимірних аналітичних моделей та розроблення прикладних механізмів оптимізації політики. Завдяки послідовному переходу між розділами теоретичні здобутки автора органічно трансформуються в конкретні практичні інструменти, створюючи цілісне дослідження впливу цифровізації на екологічно орієнтований розвиток європейського макрорегіону.

Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 386 сторінок.

Зміст дисертації повною мірою розкриває її тему, мету та завдання. Дослідження має традиційну структуру, де кожен розділ виконує чітко визначену функцію:

Перший розділ дисертаційної роботи «Теоретико-методичні аспекти розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» (с. 27–89) присвячено концептуалізації теоретико-методичних засад. Автором узагальнено парадигмальні основи «зеленої» економіки та обґрунтовано інноваційний тріадний підхід (інституції, технології, поведінка) до її розвитку в цифровому середовищі.

Другий розділ дисертаційного дослідження «Аналітико-діагностичне забезпечення розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» (с. 93–172) формує аналітико-діагностичний базис. На основі критичного аналізу існуючих практик здобувач розробив інструментарій оцінювання та здійснив глибоку параметризацію цифрового середовища для виявлення його впливу на екологічні трансформації країн ЄС.

Третій розділ «Удосконалення науково-практичних основ розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації» (с. 176–256) має яскраво виражене прикладне спрямування. У ньому представлено результати моделювання ключових тенденцій, запропоновано заходи з оптимізації економічної політики та доведено необхідність комплементарного поєднання цифрових та екологічних механізмів розвитку.

Варто наголосити, що загальна побудова роботи відповідає сучасним критеріям якості академічних досліджень. Оформлення тексту дисертації здійснено з суворим дотриманням норм, регламентованих Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

5. Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені у 18 наукових публікаціях

здобувача, серед них: 10 публікацій - у наукових фахових виданнях України; 8 публікацій - у збірниках матеріалів конференцій різного рівня.

Усі основні положення, висновки й наукові пропозиції, що виносяться на захист, є результатом самостійної наукової роботи здобувача. У співавторських публікаціях індивідуальний внесок автора чітко окреслено, а в дисертації використано виключно ті ідеї та матеріали, які є його власним науковим надбанням.

Таким чином, наукові результати, що подані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

6. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Не зважаючи на високий рівень виконання дослідження, слід зазначити кілька дискусійних положень і зауважень, що мають, передусім, рекомендаційний характер.

1. Автор у роботі досліджує парадигмальні виміри «зеленої» економіки в концепції сталого розвитку, здійснюючи змістовне порівняння класичної економічної логіки та підходів «зеленої» економіки, що дозволяє чітко окреслити ключові трансформаційні зміни в економічній парадигмі. Разом із тим, доцільно зауважити, що окремі положення мають достатньо узагальнений характер і потребують більшої конкретизації через використання емпіричних індикаторів або прикладів із практики країн ЄС. Крім того, розширення критеріїв оцінювання за рахунок кількісних показників дозволило б підсилити аналітичну цінність порівняння та забезпечити більш глибоку верифікацію зроблених висновків (табл. 1.2, стор. 37).

2. Автор у роботі в рамках дослідження вивчає питання формування тріади розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації, звертаючи увагу на питання прояви готовності суспільства та бізнесу до впровадження «зеленої» економіки в окремих європейських країнах, але, з нашої точки зору, доцільно поглибити об'єктивність критерія, який оцінює загальний рівень готовності та навести систему його кількісної та якісної оцінки (табл. 1.12, стор. 85-86).

3. Автор у роботі в рамках дослідження сучасного аналітичного інструментарію оцінки розвитку «зеленої» економіки країн ЄС подає значний обсяг показників та індикаторів, однак їх систематизація місцями ускладнює сприйняття матеріалу. Тому, з нашої точки зору, доцільним було б частину аналітичних узагальнень представити у більш компактній формі, що підвищило б наочність і логічність викладу (стор. 93-100).

4. Автором у роботі у контексті моделювання тенденцій розвитку «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації представлено результати, інтерпретація яких має переважно узагальнений характер, але, з нашої точки зору, було б доцільно розширити пояснювальну частину щодо отриманих результатів, зокрема деталізувати окремі висновки для різних груп країн, що сприяло б кращому розумінню практичного значення проведеного аналізу (стор. 176-180).

Наведені зауваження не знижують рівень науково-практичного значення виконаного дослідження, мають суто конструктивний і рекомендаційний характер, а їх наявність свідчить про наукову глибину та потенціал подальшого розвитку дослідження. Це підтверджує актуальність обраної тематики та практичну значущість здобутих результатів.

7. Висновок про дисертаційну роботу. Дисертація Варвашенка Владислава Андрійовича на тему «Розвиток «зеленої» економіки країн ЄС в умовах цифровізації», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини, виконана на високому науковому рівні, є завершеною науковою працею, в якому розв'язані поставлені завдання та досягнена мета. Дисертація містить наукову новизну та практичну цінність. В дисертації відсутні порушення академічної доброчесності.

Вважаємо, що структура та зміст дисертації повною мірою розкриває тему наукового дослідження та відповідає спеціальності. За актуальністю, новизною, обсягом та практичним значенням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р., а її автор, Варвашенко Владислав Андрійович, заслуговує присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Рецензент:

доцент кафедри міжнародних економічних відносин та логістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
кандидат економічних наук, доцент

Андрій ПОЛІВАНЦЕВ

Підпис доцента кафедри міжнародних економічних відносин та логістики Андрія ПОЛІВАНЦЕВА засвідчую,
начальник відділу кадрів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
«____» квітня 2026 року

Олена ГРОМИКО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 10:54:58 12.05.2026

Назва файлу з підписом: Відгук_Поліванцев_Варвашенко.docx (3).p7s
Розмір файлу з підписом: 1.8 МБ

Назва файлу без підпису: Відгук_Поліванцев_Варвашенко.docx (3)
Розмір файлу без підпису: 1.8 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Поліванцев Андрій Сергійович

П.І.Б.: Поліванцев Андрій Сергійович

Країна: Україна

РНОКПП: 3078021050

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:53:04
04.05.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АТ "УКРСИББАНК"

Серійний номер: 4723196C41B46DB60400000078BD0200ADD00F00

Тип носія особистого ключа: Незахищений

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.02.19 13:00